

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Teknillisestä korkeakoulusta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan nykyinen vuodelta 1952 oleva laki teknillisestä korkeakoulusta korvattavaksi uudella samannimisellä lailla. Esityksen tarkoituksena on uudistaa teknillisen korkeakoulun sisäisen hallinnon rakenne ja hallintoelinten kokoonpano. Samalla on tarkoituksena mahdol-

listaa monijäsenisten hallintoelinten jäsenten valinta korkeakoulun omissa piirissä suoritettavilla vaaleilla sekä saattaa laki ajanmukaiseksi muilta osin. Laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Vuonna 1849 aloitti toimintansa Helsingin teknillinen reaalkoulu, joka vuonna 1872 muutettiin Polyteknilliseksi kouluksi ja vuonna 1879 Suomen Polyteknilliseksi opistoksi. Vuosisadan vaihteessa opistossa oli noin 400 oppilasta. Opisto muutettiin 2 päivänä huhtikuuta 1908 annetulla asetuksella Suomen teknilliseksi korkeakouluksi.

Nykyisin voimassa oleva laki teknillisestä korkeakoulusta (444/52) on annettu 23 päivänä joulukuuta 1952 ja asetus teknillisestä korkeakoulusta (72/53) 6 päivänä helmikuuta 1953. Asetukseen on myöhemmin tehty eräitä muutoksia.

Opetusalojen mukaan korkeakoulu jakaantuu seuraaviin osastoihin: teknillisen fysiikan osasto, rakennusinsinööriosasto, koneinsinööriosasto, sähköteknillinen osasto, puunjalostusosasto, kemian osasto, vuoriteollisuusosasto, maanmittausosasto, arkkitehtiosasto ja yleinen osasto. Korkeakoulun muita yksiköitä ovat neljä erillistä laitosta:

kirjasto, laskentakeskus, kylmälaboratorio ja yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskus.

Korkeakoulun yleistä hallintoa hoitavat nykyisen lainsäädännön mukaan rehtori, hallintokollegi ja opettajaneuvosto. Osaston hallintoa hoitavat osastonjohtaja ja osastokollegi.

Korkeakoulun ylin päättävä elin on opettajaneuvosto. Opettajaneuvoston jäsenenä ovat korkeakoulun professorit. Opettajaneuvoston tehtävänä on muun muassa tehdä aloitteita korkeakoulun toiminnan kehittämiseksi sekä laatia ehdotuksia korkeakoulua koskeviksi laeiksi ja asetuksiksi, hyväksyä tutkintosääntö siten kuin siitä erikseen säädetään, tehdä esityksiä uusien vakinaisten opettajan virkojen perustamisesta ja esitys vaihtuvan professorin viran haltijan opetusalaista sekä käsitellä tieteellisten virkojen täyttämiseen liittyvät asiat.

Hallintokollegin jäsenenä ovat rehtori, vararehtorit, osastonjohtajat ja hallintojohtaja. Hallintokollegi hoitaa korkeakoulun yleistä hallintoa. Sen tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus korkeakoulun tulo- ja menoarvioksi, tehdä esitys tutkintosäännöksi ja hyväksyä opetussuunnitel-

mat, hyväksyä johto-, ohje- ja järjestyssäännöt, päättää korkeakouluun vuosittain otettavien opiskelijoiden määrästä ja valintaperusteista sekä toimittaa tulo- ja menoarviossa korkeakoululle myönnettyjen määrärahojen jakaminen sekä jakaa palkkiot, stipendit, apurahat ja avustukset.

Opettajaneuvosto valitsee rehtorin sekä ensimmäisen ja toisen vararehtorin korkeakoulun professoreista kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Osastokollegin muodostavat osaston professorit ja apulaisprofessorit sekä näitä virkoja hoitamaan määrätty henkilöt ynnä muut kollegin jäseneksi määrätty osaston opettajat. Osastokollegin tehtäviin kuuluu tehdä hallintokollegille esitykset opetussuunnitelmiksi sekä tulo- ja menoarvioksi sekä käsitellä opetusta, opintosuorituksia ja tutkintoja koskevia asioita.

Korkeakoulussa on nykyisellään lähes 8 000 opiskelijaa. Henkilökunnan kokonaismäärää on yli 1 000. Vuonna 1982 korkeakoulussa suoritettiin 625 diplomi-insinöörin tai arkkitehdin tutkintoa, 44 tekniikan lisensiaatin tutkintoa sekä 29 tohtorin tutkintoa.

Korkeakoulun voimakas kasvaminen sekä tästä johtunut tehtävien lisääntyminen ovat aiheuttaneet tarvetta korkeakoulun hallinnon ja sitä koskevien säädösten uudistamiseen. Korkeakoulun hallintoa on tarkoitus kehittää ottaen huomioon korkeakouluhallinnossa tapahtunut viimeaikainen yleinen kehitys, mikä merkitsee muun muassa sitä, että eri henkilöryhmille järjestetään mahdollisuus osallistua korkeakoulun hallintoon.

Lakiehdotus on valmisteltu teknillisen korkeakoulun tekemän esityksen pohjalta.

2. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Teknillisellä korkeakoululla olisi lakiehdotuksen mukaan muiden korkeakoulujen tapaan sisäisissä asioissaan itsehallinto siten kuin asetuksella säädetään.

Koska korkeakoulun itsehallinnon kannalta on tarkoituksenmukaista, että korkeakouluun kuuluvat saavat itse valita korkeakoulun hallintoelinten jäsenet, ehdotetaan, että korkeakoulun päätösvaltaa käyttäviin monijäsenisiin hallintoeliimiin voidaan valita jäseniä korkeakoulun piirissä toimitettavilla vaaleilla. Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset vaalimenettelystä sekä siitä, mitkä hallintoelimet tulisivat vaaleilla valittaviksi.

Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunta ja myös korkeakoulu on korostanut, että opiskelijoiden asiantuntemus korkeakoulun hallintoelimiissä taattaisiin parhaiten antamalla opiskelijajäsenten valinta korkeakoulun ylioppilaskunnalle, joka on asetuksella perustettu kaikkia opiskelijoita edustava julkisoikeudellinen yhteisö. Ylioppilaskunnan piirissä edustajien valinnan suorittaisi ylioppilaskunnan jäsenten vaalilla valitsema edustajisto. Tällainen valintamenettely olisi perusteltua erityisesti korkeakoulun keskushallinnon elinten osalta, joiden jäseniksi on tarkoituksenmukaista saada kokeneimpia opiskelijoita. Kun opiskelijajäsen usein suorittaa loppututkintonsa kesken hallintoelimen toimikauden ja siirtyy pois korkeakoulun piiristä, olisi uuden jäsenen valinta myös yksinkertaisinta, jos se tapahtuisi ylioppilaskunnan piirissä. Edellä sanotun vuoksi ehdotetaan, että korkeakoulun keskushallintoelinten opiskelijajäsenet valitsisi teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunnasta ja osakunnasta 31 päivänä toukokuuta 1972 annetun asetuksen (442/72) 3 §:ssä mainittu ylioppilaskunnan edustajisto.

Yksityiskohtaiset säännökset muun muassa korkeakoulun hallinnon rakenteesta, asioiden ratkaisemisesta, virkojen täyttämisestä sekä muutoksenhausta ja muusta oikeusturvasta annettaisiin niin ikään asetuksella.

Tarkoituksena on, että korkeakoulun ylin päätävä elin olisi korkeakoulun hallitus, johon rehtorin ja kahden vararehtorin lisäksi kuuluisi neljä tekniikan eri aloja edustavaa professoria tai apulaisprofessoria sekä henkilökunnan ja opiskelijoiden edustajia.

Korkeakoulussa toimisi tieteellinen neuvosto, jonka tehtävänä olisi hoitaa tieteellisten virkojen täyttämiseen liittyviä asioita sekä muita opetus- ja tutkimustyöhön liittyviä tehtäviä. Tieteellisen neuvoston puheenjohtajana olisi rehtori ja jäseninä professorien, apulaisprofessorien ja muiden opettajien ja tutkijoiden sekä opiskelijoiden edustajat. Tieteellisen neuvoston tehtävistä johdetaan sen kokoonpanossa painotettaisiin riittävää tieteellistä asiantuntemusta.

Opetuksen ja tutkimuksen hallinnon perusyksikkö olisi osasto, jonka hallintoa hoitaisivat osastoneuvosto ja osastonjohtaja. Osastoneuvostossa olisivat edustettuina osaston eri henkilöryhmät.

Lakiehdotus ei edellytä henkilökunnan lisäämistä eikä sillä muutenkaan ole välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

1 §. Korkeakoulun tehtävän määrittely vastaa uusimpien korkeakouluista annettujen lakien tehtävämäärittelyä.

2 §. Pykälässä määritellään korkeakoulun koti-paikka.

3 §. Korkeakoulun itsenäisyyden turvaamiseksi on tärkeää, että sille varataan mahdollisuus esittää omat näkökohtansa yksinomaan sitä koskevista säädösehdotuksista. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 3 momenttiin otettavaksi säännös, jonka mukaan korkeakoululle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa yksinomaan sitä koskevaa lakia tai asetusta valmisteltaessa. Vastaava säännös on eräitä muita korkeakouluja koskevissa laeissa.

4 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että osasto on korkeakoulun opetuksen ja tutkimuksen hallinnon perusyksikkö. Osastosta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Pykälän 2 momentin mukaan korkeakoulussa voisi olla tulo- ja menoarvion rajoissa erillisiä laitoksia.

5 §. Korkeakouluun kuuluisivat lainkohdan mukaan sen opettajat, tutkijat, muu henkilökunta ja opiskelijat.

6 §. Pykälän 1 momentin mukaan säännökset korkeakoulun hallinnosta annettaisiin muiden korkeakoulujen tapaan edelleen asetuksella. Pykälän 2 ja 3 momentti sisältävät korkeakoulun päätösvaltaa käyttävien hallintoelinten jäsenten valintaa koskevat säännökset. Monijäsenisten hallintoelinten kokoonpanoa koskevat säännökset otettaisiin korkeakoulun hallinnosta annettavaan asetukseen.

Koska korkeakoulun kirjasto toimii samalla Suomen teknillisenä keskuskirjastona ja yhdyskuntasuunnittelun jatko- ja täydennyskoulutuskeskuksella on myös valtakunnallisia tehtäviä, on tarkoituksenmukaista mahdollistaa korkeakoulun ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö tämän tyyppisten laitosten monijäsenisissä hallintoelimi-

7 §. Lainkohtaan on sisällytetty suunnilleen nykyiset virat ja peruspalkkaiset toimet.

8 §. Pykälän mukaan korkeakoulussa voi edelleen olla vaihtuvia professorin virkoja. Vaihtuvan professorin viran tultua avoimeksi opetusministe-

riö päättää korkeakoulun esityksestä viran uudesta opetusalaista. Nykyisin opetusalaista päättää valtioneuvosto.

9 §. Pykälän mukaan korkeakoulun opetuskielinä ovat suomi ja ruotsi. Korkeakoulun opettajan on pidettävä vähintään puolet opetuksestaan suomen kielellä tai, jos hänen velvollisuutenaan on ruotsinkielisen opetuksen antaminen, hänen tulee pitää vähintään puolet opetuksestaan ruotsin kielellä.

10 §. Hallitus pitää tarkoituksenmukaisena ja korkeakoulun tutkimuksen kehittämisen kannalta suotavana, että opettajilta ei vaadittaisi täydellistä suomen tai vastaavasti ruotsin kielen taitoa vaan että virkaan tai toimeen pääsemiseksi edellytettäisiin vain sellainen kielitaito, joka opiskelijoiden, opetuksen ja asianomaisen opettajan virkaan tai toimeen kuuluvien muiden tehtävien kannalta on pidettävä riittävänä.

Opettajan virkaan tai toimeen voitaisiin lainkohdan mukaan nimittää tai ottaa muu kuin Suomen kansalainen sen estämättä, että hän ei ole osoittanut säädettyä kielitaitoa. Kielitaidon puute otettaisiin tällaisen hakijan osalta huomioon ratkaistaessa hänen sopivuuttaan virkaan tai toimeen.

Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset siitä, miten virkaan tai toimeen pyrkivän on osoitettava kielitaitonsa.

Muun kuin opettajan viran tai toimen haltijan osalta olisivat voimassa valtion virkamiehiltä yleisesti edellytetyt kielitaitovaatimukset.

11 §. Pykälän tarkoituksena on mahdollistaa professorin viran täyttäminen tavanomaisen virantäyttömenettelyn lisäksi myös kutsusta. Tarkemmat säännökset annettaisiin asetuksella.

12—14 §. Pykälät on kirjoitettu uusimpien vastaavien säännösten mukaan.

15 §. Korkeakouluilta tilatuista tutkimuksista ja palvelutehtävistä perittävät maksut määrätään valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädettyjen yleisten periaatteiden mukaan. Tarkemmat säännökset maksuista annettaisiin asetuksella.

16 ja 17 §. Pykälät sisältävät asetuksenantovaltuus- ja voimaantulosäännökset.

2. Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Teknillisestä korkeakoulusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Teknillisen korkeakoulun tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta ja antaa siihen perustuvaa ylintä tekniikan opetusta sekä muutoinkin edistää teknillistieteellistä kehitystä.

Toiminnassaan korkeakoulun on pyrittävä kehittämään opiskelijoita kykeneviksi palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa.

2 §

Korkeakoulun kotipaikka on Espoon kaupunki.

Tarvittaessa voidaan korkeakoulun laitoksia sijoittaa myös muille paikkakunnille.

3 §

Korkeakoulu on opetusministeriön alainen.

Sisäisissä asioissaan korkeakoululla on itsehallinto siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

Korkeakoululle on yksinomaan sitä koskevaa lakia tai asetusta valmisteltaessa varattava tilaisuus antaa asiasta lausuntonsa.

4 §

Korkeakoulun opetuksen ja tutkimuksen hallinnon perusyksikkö on yhden tai useamman oppiaineen ja tutkimusalan muodostama osasto siten kuin asetuksella säädetään.

Korkeakoulussa voi olla valtion tulo- ja menovarion rajoissa erillisiä opetus-, tutkimus- ja palvelulaitoksia.

5 §

Korkeakouluun kuuluvat sen opettajat, tutkijat, muu henkilökunta ja opiskelijat.

6 §

Korkeakoulun hallinnosta säädetään asetuksella.

Korkeakoulun päätösvaltaa käyttävien monijäsenisten hallintoelinten jäsenet voidaan valita korkeakoulun piirissä toimitettavilla vaaleilla siten kuin asetuksella säädetään. Vaalioikeutettu on jokainen korkeakouluun kuuluva henkilö ja vaalikelpoinen jokainen täysivaltainen vaalioikeutettu, joka on Suomen kansalainen tai virkamies Suomessa.

Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunnasta ja osakunnasta annetun asetuksen (442/72) 3 §:ssä mainittu edustajisto voi valita opiskelijoita edustavat jäsenet korkeakoulun hallintoelimiin siten kuin asetuksella säädetään.

Korkeakoulun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua laitoksen monijäsenisen hallintoelimen jäseneksi voidaan määrätä myös korkeakouluun kuulumaton henkilö siten kuin asetuksella säädetään.

7 §

Korkeakouluun voidaan perustaa professorin, apulaisprofessorin, lehtorin, yliassistentin, ylikirjastonhoitajan, kirjastonhoitajan, laboratorioinsinööriin, käyttöinsinööriin, hallintojohtajan, toimistopäällikön, apulaissihteerin, taloudenhoita-

jan ja pääkirjanpitäjän virkoja sekä kassanhoitajan, kirjaajan, toimistosihteerin, laboratoriosihteerin, kanslistin, apulaiskanslistin, konekirjoittajan, ylivahtimestarin, vanhemman vahtimestarin, vahtimestarin, laboratoriomestarin, laboratorion mekaanikon, laboratorion preparaattorin ja preparaattorin toimia.

Lisäksi korkeakouluun voidaan nimittää dosentteja ja valtion tulo- ja menoarvion rajoissa ottaa ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä ja työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

8 §

Professorin virat ovat kiinteitä tai vaihtuvia.

Vaihtuvan professorin viran tultua avoimeksi opetusministeriö päättää korkeakoulun esityksestä, mitä opetusalaa viran on sen uuden haltijan aikana edustettava.

9 §

Korkeakoulun virkakielestä on soveltuvin osin voimassa, mitä on säädetty valtion viranomaisesta, jonka virka-alue on kaksikielinen.

Korkeakoulun opetuskielinä ovat suomi ja ruotsi. Keskeisissä oppiaineissa annetaan opetusta molemmilla kielillä.

Korkeakoulun opettajan on, jäljempänä mainituin poikkeuksin, pidettävä vähintään puolet opetuksestaan suomen kielellä. Dosentti saa itse valita opetuskielensä.

Opettajan viran tai toimen haltijan, jonka velvollisuutena on ruotsinkielisen opetuksen antaminen, tulee pitää vähintään puolet opetuksestaan ruotsin kielellä.

Muuta kuin suomen tai ruotsin kieltä saadaan käyttää opetuskielenä tarpeen vaatiessa.

Ulkomaalainen opettaja, joka on määrätty joko tilapäisesti tai hallitusmuodon 84 §:n mukaan vakinaisesti toimimaan opettajana korkeakoulussa, saa käyttää opetuskielenään muuta kuin suomen tai ruotsin kieltä.

Henkilökohtaisessa opetuksessa sekä kuulusteluissa ja kokeissa saavat opiskelijat käyttää joko suomen tai ruotsin kieltä. Opiskelijoiden oikeudesta kuulusteluissa ja kokeissa käyttää muuta kuin suomen tai ruotsin kieltä säädetään asetuksella.

10 §

Korkeakoulun opettajan virkaan tai toimeen pääsemiseksi vaaditaan, että virkaan tai toimeen pyrkivä riittävästi hallitsee suomen kieltä. Lisäksi vaaditaan ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja

kirjallinen taito. Ruotsinkielistä opetusta varten perustettuun opettajan virkaan tai toimeen pääsemiseksi vaaditaan kuitenkin, että asianomainen riittävästi hallitsee ruotsin kieltä ja että hänellä on suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta säädetään asetuksella.

Opettajan virkaan tai toimeen voidaan nimittää tai ottaa muu kuin Suomen kansalainen sen estämättä, että hän ei ole osoittanut 1 momentissa säädettyä suomen ja ruotsin kielen taitoa.

Muuhun kuin opettajan virkaan tai toimeen pääsemiseksi vaadittavasta kielitaidosta on voimassa, mitä valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (149/22) on säädetty.

11 §

Avoinna olevaan professorin virkaan voidaan kutsusta nimittää henkilö, jonka pätevyys on todettu ja kiistaton ja jonka nimittäminen virkaan on korkeakoulun tehtävän kannalta tarkoituksenmukaista.

12 §

Asetuksella säädetään, millä edellytyksillä henkilö voi päästä opiskelijaksi korkeakouluun.

13 §

Korkeakoululla on oikeus ottaa vastaan lahjoitus- ja testamenttivaroja, joiden vastaanottamisesta, hoitamisesta ja käyttämisestä säädetään asetuksella.

14 §

Professorin tai muun viran perustamisesta korkeakouluun 13 §:ssä tarkoitetuilla varoilla säädetään kussakin tapauksessa annettavalla asetuksella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen viran haltijalla on soveltuvin osin samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muulla vastaavalla viran haltijalla.

15 §

Korkeakoulu ja sen laitokset voivat suorittaa valtion ja kunnan viranomaisille sekä yksityisille ja yhteisöille näiden tilaamia tieteellisiä tutkimuksia ja muita palvelutehtäviä.

Tilatuista tutkimuksista ja palvelutehtävistä perittävistä maksuista säädetään asetuksella. Maksut määrätään valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädettyjen yleisten perusteiden mukaan.

16 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

17 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

Tällä lailla kumotaan teknillisestä korkeakoulusta 23 päivänä joulukuuta 1952 annettu laki (444/52).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 1984

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Gustav Björkstrand*